

Projektnamn: Etablering av mobilitetskontor i Östra Mellansverige

Programområde: Östra Mellansverige

Ärende ID: 20200353

Sammanfattande beskrivning

Det övergripande målet är att etablering av ett eller flera mobilitetskontor i Östra Mellansverigeregionen har skett senast två år efter projektslut. Projektmålet är att ett förslag ska vid projektslut ha utarbetats om hur en modell för mobilitetskontor ska kunna se ut som lämpar sig för Östra Mellansverigeregionen och som kan tjäna som beslutsunderlag för föreslagna huvudmän för mobilitetskontoren. Länsstyrelsen i Uppsala län avser genomföra en förstudie för att se förutsättningarna för att etablera ett/flu mobilitetskontor i Östra Mellansverige. En konsult kommer att titta på goda exempel och titta på förutsättningarna för hur ett motsvarande kontor skulle kunna se ut i regionen. Det ska vid projektslut finnas en rapport som kan tjäna som beslutsunderlag, antingen att det finns potential att fortsätta arbetet eller att avbryta det.

Bakgrund och omvärld

Bakgrund

År 2050 ska Sverige ha en hållbar och resurseffektiv energiförsörjning och inga nettoutsläpp av växthusgaser i atmosfären. Denna långsiktiga vision fastställdes av den dåvarande regeringen år 2009. De största utsläppskällorna för klimatpåverkande gaser är transporter, energiförsörjning, processindustrin, jordbruket och arbetsmaskiner. Transportsektorn står idag för ungefär en tredjedel av Sveriges totala slutliga energianvändning. Inom denna sektor dominerar vägtransporter med över 90 procent och består till ca 90 procent av importerade fossila bränslen. Det gör transportsektorn till den sektor i det svenska energisystemet som är mest beroende av fossila bränslen. Vid sidan av koldioxidproblematiken innebär detta att sårbarheten mot samhällsviktiga verksamheter är extremt hög vid ett så högt beroende av ett importerat fossilt drivmedel. För att transportsektorn ska bli fossilfri måste förnybar el och biodrivmedel ersätta de fossila drivmedlen.

Enligt en statliga utredning' om fossilfri fordonstrafik är det dock inte rimligt att ersätta hela dagens användning av fossila drivmedel med samma mängd förnybar energi, utan det krävs också andra åtgärder som kan dämpa energianvändningen inom transportsektorn. Detta skulle kunna ske genom:

- Åtgärder som minskar behovet av/efterfrågan på transporter. Hit hör bl.a. transport- och bebyggelseplanering, samordning av godstransporter, ruttoptimering, samåkning/bilpooler, IT-lösningar för resfria möten/distansarbete etc.
- Åtgärder som leder till överflyttning av trafik till mer energieffektiva trafikslag.

- Åtgärder som leder till ett mer energieffektivt framförande av fordon.

Mobilitetskontorsansökan är en viktig del av Länsstyrelsens kommande arbete för att minska klimatpåverkan från transporter, denna gäller till stor del beteendeförändringar. De kommer även att gå vidare med att söka medel för andra områden inom transportsektorn. Man arbetar exempelvis tillsammans med KTH på en ansökan för ett grundläggande forskningsprojekt. Dessa övriga satsningar är oberoende av föreliggande ansökan men vissa kan förhoppningsvis läggas under ett etablerat mobilitetskontor.

I projektet ska en utredning utföras som behandlar vilka delar av ovan punkter som kan inkluderas i ett mobilitetskontors verksamhet, vilka aktörer kan ingå, hur kan verksamheten bli hållbart finansierad på lång sikt, hur kan verksamheten strukturellt byggas upp och var bör/kan kontoret/en lokaliseras. Ska mobilitetskontoren strikt arbeta med beteendeförändringar för att öka kollektivtrafikens andel av transporter, eller kan verksamheten breddas.

För länsstyrelser ingår inte några av ett mobilitetskontors verksamheter men regionens länsstyrelser har drivit projekt för energieffektivisering av kommunala transporter. Kollektivtrafikförvaltningarna driver i olika grad informationsarbete för att öka bussåkandet. Kommuner driver i varierande omfattning information om främst ökande cykling.

Det huvudsakliga långsiktiga syftet med projektet är en förbättrad miljö, både lokalt genom minskade utsläpp från trafiken och globalt genom minskade klimatpåverkande utsläpp. En förbättrad kollektivtrafik som skulle kunna vara en sådan åtgärd som ett mobilitetskontor kan verka för är direkt verksamt för både förbättrad jämställdhet och lika möjligheter och ickediskriminering genom ökad tillgänglighet för olika svaga grupper i samhället.

Omvärld och samverkan

Ett antal mobilitetskontor med olika inriktningar finns etablerade på olika platser i landet. I Lund startades det första mobilitetskontoret 1998 och det finns även mobilitetskontor i Umeå, Gävle, Kalmar, Stockholm och Jönköping. Erfarenheter från deras verksamheter ska tas tillvara vid uppbyggnaden av nya kontor i Östra Mellansverige. Inför ansökan om medel för uppbyggnad av nya kontor bör dock den planerade verksamheten kvalitetssäkras i en förstudie.

Bakomliggande tanken är att ett mobilitetskontors uppgift är att stötta och stärka regionens arbete med hållbara persontransporter i syfte att minska klimat- och övrig miljöpåverkan, stärka trafiksäkerheten samt att minska kostnaderna för transportarbetet, genom att arbeta med Mobility Management-frågor för att på olika sätt effektivisera användandet av transporter och infrastruktur. Vad som mer exakt är lämpliga frågor för ett mobilitetskontor att hantera beror på olika regionala förutsättningar, exempelvis de befintliga transportsystemens uppbyggnad, de olika huvudmännen och deras respektive ansvarsområden. Avsikten med förstudien är att utreda dessa frågor och föreslå en lämplig uppbyggnad av ett regionala mobilitetskontor samt utreda vilka områden/aktiviteter som är viktiga att fokusera på. Exempel på konkreta arbetsuppgifter för ett framtida mobilitetskontor skulle kunna vara fordonsupphandling, cykelfrämjande åtgärder,

säkra skolvägar, regionala resepolicy, gröna resor för företag, effektiviseringsåtgärder för pendlare, övriga bettendepåverkandeåtgärder för ökat hållbart resande mm.

Koppling till det lokala näringslivet

Framförallt bör det vara konsultföretag inom transportområdet som är intresserade av ett genomförandeprojekt, exempelvis beteendeförändringar, men det kan också vara olika teknikutvecklingsföretag som kan bidra med lösningar på exempelvis effektivisering av transporter.

Ett mobilitetskontor kommer troligen att hantera frågor som framför allt rör kollektivtrafik. Det finns dock skäl att involvera näringslivet som är beroende av en väl fungerande kollektivtrafik för personalens arbetsresor.

Näringslivet har inte kontaktats inför aktuell ansökan men i samband med konsultstudien ska näringslivets behov av transporter som kan vara en del av mobilitetskontorets verksamhet studeras efter kontakter med näringslivsorganisationerna.

Mål och resultat

Mål

Övergripande mål

Etablering av ett eller flera mobilitetskontor i Östra Mellansverigeregionen senast två år efter projektavslut.

Projekt mål

Ett förslag ska vid projektavslut ha utarbetats om hur en modell för mobilitetskontor ska kunna se ut som lämpar sig för Östra Mellansverigeregionen och som kan tjäna som beslutsunderlag för föreslagna huvudmän för mobilitetskontoren.

Målet med förstudien är att besvara följande frågeställningar:

- Finns det ett behov av ett regionalt mobilitetskontor i Östra Mellansverige?
- Hur ska mobilitetskontoret organiseras och arbeta?
- Vilka parter bör eller måste ingå i mobilitetskontoret?
- Vilka persontransportrelaterade områden/aktiviteter ska mobilitetskontoret arbeta med?
- Vilka persontransportrelaterade områden/aktiviteter ska mobilitetskontoret inte arbeta med?
- Vilka huvudmän kan vara aktuella för genomförandeprojektet?

Målgrupper

Beslutsfattare inom regionerna, landstingen, länsstyrelserna och kommunerna är tänkta målgrupper både vad gäller förstudien och genomförandeprojektet.

Förväntat resultat vid projektavslut

Några alternativa utfall av förstudien och fortsättning på projektet

- Förutsättningarna för bildande av mobilitetskontor finns inte och projektiden avslutas
- Behov och förutsättningar finns att bilda ett gemensamt eller ett antal i respektive län.

-Finansiering efterfrågas och ansökan om externa medel upprättas.

Målvärde för aktivitetsindikatorer

Antal samarbetande organisationer från olika samhällssektorer: 0 samarbetande organisationer

Uppskattad minskning av växthusgaser per år: 0 koldioxidekvivalenter

Minskning av den årliga förbrukningen av primärenergi i offentliga byggnader: 0 kWh/år

Antal projekt som tar fram strategier/ förstudier/analyser/planer med utgångspunkt i fyrstegsprincipen: 0 projekt

Organisation och genomförande

Projektorganisation

Projektet kommer att ledas gemensamt av Länsstyrelsen i Uppsala län och Kollektivtrafikmyndigheten UL med befintlig personal i samråd med personal från Regionförbundet i Uppsala län. En styrgrupp med representanter från Länsstyrelsen i Uppsala län, Kollektivtrafikmyndigheten UL och Regionförbundet i Uppsala län kommer att bildas. Till referensgrupp kommer representanter från samtliga länsstyrelser, regioner, landsting och kollektivtrafikmyndigheter att bjudas in.

Arbetsätt

Som underlag för beslut om etablering av ett eller flera mobilitetskontor i ÖMS, samt ansökan av medel, behövs ett heltäckande underlag och konkret förslag till den föreslagna organisationens verksamhet. I den planerade studien ska en kvalificerad konsult inom transportområdet inventera befintliga mobilitetskontors verksamheter, grundligt penetrera och föreslå olika alternativ till lämpligt innehåll och uppbyggnad av ett eller flera mobilitetskontor i ÖMS som kan användas som beslutsunderlag av aktuella huvudmän för den föreslagna verksamheten. Det huvudsakliga arbetet genomförs av konsulten/erna i tät samverkan med projektledningen. Rapporten ska vara så konkret att den kan användas som underlag för framtida ansökningar om medel internt och externt för etablering av mobilitetskontor. Arbetet kommer regelbundet att redovisas för styrgruppen. Arbetet kommer regelbundet att kommuniceras med referensgruppen

Förslag på innehåll i konsultstudien:

1. Arbetsuppgifter som kan ingå i mobilitetskontorets verksamhet
2. Huvudman/huvudmän
3. Organisationsform
4. Regionalt eller lokala kontor
5. Samverkansformer

Det är framförallt när mobilitetskontoren är etablerade som de kan få större betydelse för jämställdhet samt lika möjligheter och icke-diskriminering. Det är dock av vikt att

dessa frågor finns med vid upphandling av konsultutredningen och planeringen av kontoren. Länsstyrelsens egen expertis på dessa områden kommer att delta vid utformningen av upphandlingsunderlaget av konsulttjänst. Ett exempel på en sådan frågeställning är skillnader mellan könen på utnyttjande av kollektivtrafik. Ofta dominerar kollektivtrafikresandet av kvinnor, barn och äldre, medan män till större del väljer bilen. Genom att få fler män att övergå från biltransporter till kollektiva transporter kan förutom miljövinsten bör även attitydförändringar könen emellan förändras.

Projektet är i sig en utmaning eftersom det till skillnad från projekt i de flesta fall kan upplevas som en försämring för den starka gruppen biltrafikanter i stället för att den ojämnställda gruppen får del av den starka gruppens fördelar. Det är därför viktigt att i stället utveckla kollektivtrafikens fördelar så att det finns större anledning att välja detta trafikslag i stället för bilen. Vid utformningen av mobilitetskontorens verksamhet är det viktigt att lyfta fram de behov som de grupper har som redan utnyttjar eller kan tänka sig utnyttja den framtida kollektivtrafiken. Den kompetens som finns för aktuella frågeställningar inom Länsstyrelser, Regionförbund och kommuner ska utnyttjas.